

Petr Kučera

**Kyberprostor: Nová dimenze geografie
Psytrance a informační síť**

Posudek oponenta

Předkládaná diplomová práce je logicky i formálně členěna na úvod a dva oddíly. Jak sám autor uvádí, jedním z klíčových záměrů práce je otevřít téma geografického přístupu ke kyberprostoru pro českou geografii. Toto téma otevírá v prvním oddílu na konkrétním příkladu sociálních sítí, které velmi dobře ilustrují nové možnosti vzájemných interakcí bez tradičních omezení spojených s reálným geografickým prostorem. Postupně jsou systematicky definovány klíčové pojmy, se kterými je třeba pracovat a v případě tradičních geografických pojmů je nastíněna jejich interpretace při studiu kyberprostoru. Autor správně zmiňuje, že celosvětová komunikační síť není náhradou předchozích forem komunikace, ale že spolu koexistují. Ve skutečnosti je možné říci a z textu to rovněž vyplývá, že přidává komunikaci nový rozměr. Autor se v této části dotýká mnoha z geografického hlediska zajímavých konsekvencí kyberprostoru, které však dále nerozvádí. Vzhledem k cílům práce je to však přístup pochopitelný. Přestože autorovy dedukce nejsou originální a je možné se s nimi v existující odborné literatuře setkat, jeho práce s informacemi a pojmy a jejich interpretace je na velmi dobré úrovni a cesta, kterou čtenáře se svými názory seznamuje je velmi osobitá.

Pokud si práce klade za cíl otevřít nové téma v rámci geografie, je třeba ho dostatečně zarámovat do kontextu předchozích přístupů a to se bohužel autorovi daří jen částečně. Chybí zmínka o dvou základních přístupech k této problematice v geografii, geografii informační společnosti na jedné straně a geografii kyberprostoru na straně druhé. Zatímco geografie informační společnosti je bližší tradiční geografii, která „přihlíží“ k fenoménu globálního rozšiřování počítačových sítí (studuje souvislosti vzniku virtuálních komunit, teleworkingu, globalizace kultury a ekonomiky, digital dividing apod.), geografie kyberprostoru se zabývá virtuálním prostorem jakožto novým prostředím, které má svá výrazná specifika (např. pojetí vzdálenosti, neexistenci hranic apod.).

Hovoříme-li o zarámování dané problematiky ve smyslu geografického přístupu, nejsou diskutovány některé důležité zdroje, přestože zvláště geografii informační společnosti se různí autoři věnují již více než 15 let. Mezi zásadní práce, které by neměly v diskusi chybět patří klasické dílo Manuela Castellse – *The rise of network society*, monografie Martina Dodge a Roba Kitchina – *Mapping cyberspace*, Crangova práce *Virtual geographies: bodies, space and relations* a další. S přihlédnutím ke konkrétnímu tématu práce pak stojí za zmínku i minimálně dvě monografie vydané v češtině, kniha Pierra Lévyho – *Kyberkultura*, vydaná nakladatelstvím Karolinum, či z nedávné doby práce Alberta-László Barabásiho – *V pavučině sítí*. Z pohledu představení kyberprostoru a jeho specifík je možné rovněž využít zázemí akademických prací, pro příklad disertační práce Jana Činčery - *Internet a trvale udržitelný život: environmentální a společenské dopady rozšiřování globálních počítačových sítí* nebo jiné. Tento letný přehled publikací uvádím proto, že při četbě předložené práce může čtenář nabýt dojmu, že témata jsou dosud zcela neuchopená i na obecné úrovni, což není zdaleka pravda.

V kapitole o sociálních sítích autor dobře poukazuje na konsekvence s procesem urbanizace. Často a úspěšně se pouští do vlastních interpretací a odhaluje své myšlenkové

experimenty. Dobrým příkladem může být kromě jiných kapitola 2.8. o vzdálenosti, která je jedním z důkazů autorovy schopnosti přinést vlastní pohled na obecný problém.

Ve druhém oddílu autor blíže seznamuje čtenáře s kulturou psytrance a kromě jiného hledá geografické souvislosti některých aspektů chování této kulturní skupiny (např. pořádání společných setkání - festivalů) a mapuje diferenciaci rozmístění nódů zapojených do této sociální sítě. Drobnou připomínkou může být místy až křečovitá snaha autora najít geografické aspekty. U konceptu dočasných autonomních zón by bylo vhodným doplněním, že tato idea, která se objevuje poprvé počátkem 90. let, vidí právě v kyberprostoru v podstatě jediné „místo“, kde je v dnešní době možné existovat svobodně, bez kontroly většinové společnosti.

Pro vizualizaci geografického rozložení nódů sociální sítě psytrance zvolil autor několik pohledů, například lokalizaci návštěvníků specifických webových stránek, webových fór, míst předprodeje vstupenek na festivaly. Zvláštní pozornost je věnována lokalizaci uživatelů peer-to-peer sítí. Je škoda, že autor v kapitole o těchto decentralizovaných sítích nezmiňuje geograficky zajímavé zájmové a komunitní sítě, které ve formě tzv. BBS existovaly již dlouho před masivním rozšířením internetu a v současnosti je nacházíme ve zjednodušené formě fenoménu lokálních bezdrátových sítí, které slouží především k připojení obyvatel k internetu, přestože jejich původ byl původně založen na vzájemném propojení a výměně dat (např. pražská síť CZFree.Net a její obdoby v mnoha českých městech).

Prostorové rozmístění uživatelů spojených s psytrance kulturou v rámci zvolené P2P sítě je sledováno v souvislosti s ukazateli HDI a penetrace internetu a je vizualizováno na přiložených barevných mapkách. V kapitole hodnotící zjištěné údaje bohužel chybí exaktnější vyjádření naznačených souvislostí, které nejsou z mapek zcela zřejmé. Jejich významnost by mnohem lépe a jednoznačněji prokázal výpočet alespoň jednoduchého korelačního koeficientu.

Z konkrétních připomínek uvádím:

- problematickou definici kyberprostoru na str. 34, kde autor redukuje kyberprostor na prostředí, kde se mohou setkávat různé bytosti, což jistě není úplně
- nepřesné zařazení e-mailu a diskusních skupin do synchronní formy komunikace; mluvíme-li o komunikaci v rámci kyberprostoru, je třeba rozlišovat mezi komunikací kdy jsou aktéři online připojeni a kdy naopak nemusí být „přítomni“; e-mail a diskusní fóra jsou proto obvykle řazeny do asynchronní komunikace, na rozdíl od chatů, online her apod., které jsou řazeny do komunikace synchronní
- není dodržena citace zdrojů z internetu dle ČSN ISO 690

I přes výše uvedené dílčí nedostatky se domnívám, že předložená práce z velké části splňuje cíle, které si autor dává a sugestivní formou otevírá pro českou geografii novou oblast. V teoretické rozpravě navíc nastiňuje celou řadu nových, geograficky zajímavých témat. Práci doporučuji k přijetí.

V Praze dne 26. května 2006

Mgr. Radek Mašata